

НАУКОВО-КОНСУЛЬТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ НААН, ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК

***С. А. Володін, доктор економічних наук,
член-кореспондент НААН, академік-секретар***

Відділення наукового забезпечення інноваційного розвитку НААН

І. М. Криворучко, кандидат економічних наук, начальник

Відділу методичного забезпечення інноваційного розвитку НААН

Оцінена науково-консультаційна діяльність у системі НААН, що є складовою інноваційно-інвестиційного розвитку АПК, та показані напрями її удосконалення.

Науково-консультаційна діяльність, інноваційний розвиток, провайдинг, науковий парк.

Розвинуті країни світу, реалізуючи принципи технологічних змін, створюють сучасні інноваційні середовища й державну систему розвитку інноваційної діяльності, беруть активну участь у міжнародному технологічному обміні, мають значний науково-технічний потенціал і наукомістке виробництво.

Аналіз останніх досягнень і публікацій. За оцінкою експертів Європейської економічної комісії ООН, які презентували в Держінформнауки (2013 р.) огляд інноваційного розвитку України, у нашій державі частка інноваційних продуктів із обсягах промислового виробництва знизилась з 2007 до 2011 року із 6,7 до 3,8 %.

З іншого боку, спостерігається деяке поліпшення технологічної готовності економіки України впроваджувати інноваційні технології. За цим показником Україна протягом 3 останніх років за оцінкою Світового економічного форуму (2013 р.) піднялась з 83-го місця (звіт за 2010–2011 рр.) до 81 (звіт за 2012–2013 рр.).

Недооцінка ролі формування національних інноваційних систем уже в найближчі роки буде мати негативні наслідки, у тому числі й для аграрного сектору України. В умовах жорсткої конкуренції на світових ринках Україна може стати сировинним додатком технологічно розвинутих країн. Важливою складовою національної інноваційної системи в аграрному секторі є забезпечення технологічних змін, створення в країні діючого механізму швидкого поширення і впровадження нових технологій [4].

Безумовно, у сфері інноваційної діяльності необхідні радикальні заходи з тим, щоб інновації стали стрижневим фактором економічного зростання. Це зумовлюється перспективою входження України до Європейського Союзу.

Мета дослідження – оцінити значення науково-консультаційної діяльності в системі НААН та сформулювати основні напрями удосконалення цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Концепції реформування аграрної освіти і науки та з метою уникнення дублювання науково-дослідних робіт, концентрації наукового потенціалу й фінансових ресурсів на розробку пріоритетних наукових розробок Національна академія аграрних наук України протягом 2011–2012 років реформувала організаційну структуру системи наукового забезпечення агропромислового виробництва [2]. Виходячи із усвідомленого постулату, що інформація, консультування, інноваційні (технологічні) проекти – товар, який має собівартість і ціну (а, отже, є об'єктом підприємництва), з ініціативи Академії спільним наказом Мінагропрому й УААН у 1998 році в кожній області й АР Крим були створені центри наукового забезпечення АПВ, щоб науково-консультаційні послуги та інформація були доступні для всіх суб'єктів підприємницької діяльності й населення.

Затверджена мережа базових господарств регіональних центрів. Це понад 300 агроформувань різних форм власності й господарювання, які взяли на себе виконання функцій науково-технічних полігонів досягнень науки й практики, інформаційно-консультаційного осередку інновацій аграрного профілю. Освоєння інновацій, надання науково-консультаційних та інформаційних послуг регіональні центри наукового забезпечення АПВ проводять у конкурентній боротьбі із зарубіжними та вітчизняними підприємницькими формуваннями.

Розроблено й апробовано механізми співпраці регіональних центрів з товаровиробниками на комплексне науково-консультаційне та інформаційне обслуговування агроформувань і фермерських господарств зі створенням сумісних виробництв або науково-технологічних полігонів (дослідних полів, ферм).

У 2012 році в регіонах функціонували 350 демонстраційних науково-технологічних полігонів, на яких демонструвалося майже 300 сільськогосподарських культур та понад 70 технологій їх вирощування. На 79 показових фермах демонструвалися нові породи, типи сільськогосподарських тварин та технології їх утримання і годівлі. Всеукраїнською платформою для навчання, демонстрації досягнень і можливостей вітчизняної селекції та генетики сільськогосподарських культур, програмування регіонального розміщення посівів цих культур і формування алгоритмів пріоритетності аграрного бізнесу слугує створений у 2010 році Виставково-інноваційний центр НААН.

У серпні 2013 року Президією НААН розглянута і схвалена Модель науково-технічного та інноваційно-інвестиційного розвитку Національної академії аграрних наук України. Сформована мережа Зональних науково-інноваційних центрів НААН та їх головних наукових установ у складі Відділення наукового забезпечення інноваційного розвитку. Це Центральний зональний науково-інноваційний центр (головна установа – Кіровоградська державна сільськогосподарська дослідна станція, зона обслуговування – Кіровоградська, Київська, Вінницька, Черкаська області), Північний (головна установа – Інститут сільського господарства Північного Сходу, зона обслуговування – Сумська, Чернігівська, Полтавська, Харківська області),

Кримський (головна установа – Інститут сільського господарства Криму, зона обслуговування – АР Крим), Приазовський (головна установа – Інститут олійних культур, зона обслуговування – Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Луганська області), Причорноморський (головна установа – Інститут сільського господарства Причорномор'я, зона обслуговування – Одеська, Миколаївська, Херсонська області), Поліський (головна установа – Інститут сільського господарства Західного Полісся, зона обслуговування – Рівненська, Житомирська, Хмельницька, Тернопільська, Волинська області), Карпатський (головна установа – Інститут сільського господарства Карпатського регіону, зона обслуговування – Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська області).

З метою наукового забезпечення впровадження Моделі науково-технічного та інноваційно-інвестиційного розвитку системи НААН на базі Інституту інноваційного провайдингу створюється Координаційний науково-інноваційний центр НААН. Передбачено створення за участі наукових установ НААН Наукового парку «Агротехнополіс». За участі вчених Академії розроблені й реалізуються Національні проекти «Зерно України – 2015» та «Відроджене скотарство». Розроблено багато інших галузевих програм розвитку АПК, реалізація яких здатна у 2015 р. виробництво до 71 млн т зерна, 15 млн т олійних культур, 10 млн т овочів, до 5,6 млн т м'яса в живій вазі, 15,4 млн т молока.

На сьогодні обсяги виробництва продукції рослинництва досягнуті за середньої урожайності таких основних культур, як пшениця 30–40 ц/га і кукурудза 40–65 ц/га. У той же час вітчизняна аграрна наука пропонує сорти та гібриди сільськогосподарських культур із потенційною урожайністю, наприклад, пшениці – 90–130 ц/га, кукурудзи – 100–150 ц/га. У країнах Західної Європи виробничі показники середньої урожайності перевищують вітчизняні у 2,2–2,6 рази.

Розв'язати проблеми підвищення ефективності агропромислового виробництва можливо шляхом підвищення технологічного рівня, впровадження механізму стимулювання ресурсозбереження та інноваційного розвитку, спрямування інвестиційних ресурсів держави на впровадження нових зразків ресурсозберігаючої та енергоефективної техніки й технологій, організації сучасної підготовки кадрів та стимулювання залучення до цих процесів приватного капіталу [1].

Відпрацювання Моделі науково-технічного та інноваційно-інвестиційного розвитку НААН передбачає розробку й запровадження ринково-орієнтованих систем науково-технологічного забезпечення агропромислового виробництва, випробування та випуску наукоємної продукції, розробки й трансферу інноваційно-інвестиційних бізнес-проектів на основі конкурентоспроможних науково-технічних розробок. Її створення сприяє становленню в аграрному секторі економіки галузевих систем регульованого наукоємного ринку, а саме: експертизи, оцінки, депозитарного обліку та регулювання обігу об'єктів прав наукоємної аграрної сфери; інноваційного провайдингу наукоємних бізнес-проектів на підприємницьких засадах комерційної концесії (франчайзингу); інформаційно-

комунікаційного забезпечення функціонування та розвитку інфраструктури наукоємного аграрного ринку.

Модель позиціонується як трансферний місток між експериментальною наукою і наукоємним аграрним виробництвом. Майбутня інтеграція передбачає відпрацювання кластерних систем спільного високотехнологічного агропромислового виробництва наукоємної та товарної продукції, залучення інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази, форвардних поставок ресурсів та реалізації продукції кооперованого агропромислового виробництва.

Академія розглядає науково-консультаційну діяльність у системі агропромислового виробництва як важливу складову Моделі науково-технічного та інноваційно-інвестиційного розвитку НААН. Модель базується на трьох платформах – інфраструктурній, технологічній і проектній. Інфраструктурна платформа включає інноваційний консалтинг та інфраструктурні відносини. Інноваційний консалтинг у свою чергу складається із об'єктного та проектного консалтингу. Спочатку відповідну підготовку з інноваційного провайдингу отримують фахівці Зональних науково-інноваційних центрів. Буде створено технологічний сервіс консалтингової діяльності, проектується потужна інформаційно-комунікаційна система підтримки інноваційного консалтингу. Надалі по мірі формування та просування на ринок інноваційно-інвестиційних проектів фахівці центрів будуть надавати науково-консультаційні послуги з технологічних питань сільськогосподарським товаровиробникам [3].

Організаційно-правовою формою корпоративного об'єднання трансферної інфраструктури визначено Науковий парк, який, з одного боку, зберігає юридичну самостійність суб'єктів-засновників, а з іншого – установчими документами встановлюється необхідний рівень централізації управління. Для перебудови системи державних установ і підприємств, відпрацювання схем реалізації їх діяльності з виробничими та комерційними недержавними учасниками об'єднання Науковий парк має обрати форму централізованого корпоративного управління.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реалізація Моделі інноваційно-інвестиційного розвитку НААН дозволить мобілізувати інноваційний потенціал наукових установ НААН у проривних напрямках розвитку агропромислового комплексу; створити конкурентоспроможну підприємницьку систему трансферу інновацій з інвестиційним забезпеченням та інтеграційним супроводом; сприяти розвитку державно-приватного партнерства в системі Академії шляхом реалізації самокупних бізнес-проектів інноваційно-інвестиційного розвитку пріоритетних об'єктів АПК з участю держави, приватного капіталу та об'єктів прав на науково-технічну продукцію; задіяти гнучку систему заохочень до високотехнологічної виробничої та обслуговуючої кооперації науково-дослідних установ з виробничими комерційними приватними партнерами для гарантованого збуту власної науково-технічної та інноваційної продукції; залучити перспективні технології та капітал до участі в інвестиційному розвит-

ку інноваційної інфраструктури НААН, підвищенні конкурентоспроможності наукових установ на наукоємному аграрному ринку.

На цій основі науково-дослідні установи НААН, науковці, експерт-дорадники разом з освітянами та сільськогосподарськими дорадниками будуть брати активну участь у розвитку державної системи сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні.

Список літератури

1. Володін С. А. Стратегія інноваційних перетворень у наукоємній сфері АПК на прикладі УААН / С. А. Володін. – К. : Дія, 2006. – 164 с.
2. Присяжнюк М. В. Концептуальні засади інноваційно-інвестиційного розвитку Національної академії аграрних наук / М. В. Присяжнюк, В. Ф. Петриченко, С. А. Володін // Економіка АПК. – 2013. – №5. – С. 3–22.
3. Основи сільськогосподарського дорадництва в Україні : навч. посіб. для дорадчих служб / за ред. Романа Шмідта. – Львів : Вид-во НВФ «Українські технології», 2003. – 680 с.
4. Володін С. А. Питання переходу аграрної науки на інноваційну модель функціонування і розвитку / С. А. Володін // Економіка АПК. – 2012. – №5. – С. 123–131.

Оценена научно-консультационная деятельность в системе НААН, что является составной инновационно-инвестиционного развития АПК, и показаны направления ее совершенствования.

Научно-консультационная деятельность, инновационное развитие, провайдинг, научный парк.

Estimated research and consulting activities in the system NAAS, which is part of innovation and investment agricultural development, and shows the ways for its improvement.

Research and consulting activities, innovative development, providing, Science Park.